

Datum: 11. 12. 2019

Přepis ze zvukového záznamu

Typ přepisu: upravený (text převeden do spisovné češtiny)

Zdroj: 2019-12-11 hejdanek ladislav 4.mp3

Datum: 11. 12. 2019

Název: Rozhovor s Ladislavem Hejdánkem – část 4

Účastníci: redaktor, Ladislav Hejdánek

Celková délka záznamu: 01:54:45

Začátek přepisu: 00:00:11

Konec přepisu: 01:54:40

Délka přepsané pasáže: 01:54:29

Text:

Redaktor:

Tak já ti, Lád'o, přeji hezké dobré dopoledne.

Ladislav Hejdánek:

Dobrý den.

Redaktor:

Jsme ve studiu Post Bella v Praze na Kampě ve středu 11. prosince roku 2019. A my jsme minule skončili takovým tím humorným vyprávěním, jak příslušníka Sboru národní bezpečnosti sousedův syn fotil, tvoje dcera ukradla nějaké bločky. A dnes bychom zase přešli k trošku vážnější věci. Já bych se zeptal...

(pauza)

Redaktor:

Takže já bych se tě, Lád'o, chtěl zeptat – tuším, že v roce 1985 jsi založil časopis Reflexe, jestli bys nám o tom něco řekl.

Ladislav Hejdánek:

Ano. Samozřejmě když jsem to udělal, tak jsem nevěděl, že tím zakládám časopis. Prostě a dobře, ono se všechno psalo na stroji, kopírovalo, jenom málokdo měl nějaký rozmnožovací přístroj starý, starodávnej, takže vlastně se to všechno psalo, aby lidé mohli číst. Tak já jsem do toho vstoupil, jistě jsem nebyl sám, ale prostě jsem začal tomu říkat Reflexe, jako kdyby to byl časopis, a vydal jsem několik čísel ještě před převratem.

Redaktor:

Co v těch číslech bylo, nebo jací byli přispěvatelé, okruh?

Ladislav Hejdánek:

To jsem byl všechno já sám a jenom tu a tam tam byly nějaké příspěvky od jiných.

Redaktor:

Co to bylo za příspěvky? Filosofické úvahy?

Ladislav Hejdánek:

To bylo jednak k situaci a jednak filosofické úvahy. Já jsem vlastně po celou dobu v Chartě neměl příležitost nikomu vykládat filosofii. Všichni měli jiné zájmy. (smích) Takže já jsem si řekl, že

tohle by byl takový způsob, jak získat mladé lidi, protože jsem viděl, že někteří mají zájem. A podobně jsem potom, když vyšlo několik těch čísel, tak jsem dostal roupy a zkusil jsem udělat knížku. Takže vyšla knížka a bylo nazváno nakladatelství, které ještě neexistovalo, Oikoymenh. A to potom obojí, vlastně toho se chopil Aleš Havlíček, který velmi obětavě to všechno zařizoval, sehnal někde rozmnožovací přístroj a vydal první knížky rozmnožené, nejenom psané jako samizdatově, a už ohlásil tím jak tedy název toho časopisu, tak té knížky.

Redaktor:

Jaký měla ohlas ta Reflexe, ten časopis? Měl jsi nějaké zpětné vazby?

Ladislav Hejdánek:

Já se na to nepamatuji, že bych měl. Asi jsem nějaké měl, ale nic moc to nebylo. Ono se dělo tolik věcí, že tohle unikalo pozornosti.

Redaktor:

Já si pamatuji, že Bendovi vydávali nějaký časopis PARAF.

Ladislav Hejdánek:

Ano.

Redaktor:

To měla být katolická konkurence, nebo jste spolupracovali?

Ladislav Hejdánek:

Ne, nebyla. Nebyla to konkurence, byla to alternativa.

Redaktor:

A spolupracovali jste vzájemně?

Ladislav Hejdánek:

Tu a tam, když už jsme si něco o sobě přečetli, tak jsme na sebe také reagovali, což nemuselo být vždycky přátelské, to je kritické samozřejmě vždycky. Ale to patří k věci. Kritičnost patří k věci ve filosofii. A PARAF si dělal nárok na to, že bude brán jako filosofický časopis.

Redaktor:

Já se zeptám ještě – z toho, co jsem o tobě četl a vím, že jsi publikoval snad od roku 1987 do roku 1989, samozřejmě i později potom, ale v těch necenzurovaných samizdatových Lidových novinách, vzpomínáš na to?

Ladislav Hejdánek:

Tak na to si vzpomínám, zejména poněvadž jsme se scházeli, já jsem byl v té redakční radě, tak jsme se scházeli dohromady. To už byla taková ta... to už jsme si dovolili se sejít, a ani nás nevybrali.

Redaktor:

A kde jste se scházeli?

Ladislav Hejdánek:

Vždycky u někoho, někde v rodině. Taky to bylo jednou u nás. Ale většinou to bylo jinde.

Redaktor:

A vzpomínáš, kdo byl členem té redakční rady, s kým jsi spolupracoval?

Ladislav Hejdánek:

Tak teď si asi těžko vzpomenu.

Redaktor:

Ne na všechny, ale třeba kdo ti utkvěl v paměti.

Ladislav Hejdánek:

Tak samozřejmě byl tam Jiří Němec. Myslím, že tam byl i Batěk, ovšem jistý si nejsem.

Redaktor:

To se dá nakonec zjistit.

Ladislav Hejdánek:

Ruml samozřejmě. Ruml, ten dělal šéfa, Jan Ruml. Ne Jan Ruml, ten jeho otec.

Redaktor:

Jiří Ruml?

Ladislav Hejdánek:

Jiří Ruml.

Redaktor:

Jaký význam to mělo, to publikování těch samizdatových Lidovek?

Ladislav Hejdánek:

Tak byl o to zájem, jak se ukázalo, že potom i, když se to vyrábělo ve velkém, to jest třeba stovky, tak se to okamžitě rozplynulo. Ale tehdy to dělal každý. Například Ivan Chvatík, ten vydával takhle Patočkovy spisy v takových velikánských svazcích, modře vázaných, dokonce svázaných, prodával dokonce, poněvadž to stálo peníze, tak každý musel koupit, když to chtěl mít. Takže to stálo třeba 60 korun. (smích)

Redaktor:

Možná i 120. Já jsem jeden kupoval za 120.

Ladislav Hejdánek:

I 120, jistě.

Redaktor:

Ale stálo to za to.

Ladislav Hejdánek:

Jo. Takže tehdy to byla taková takřka epidemie. Vydávalo se kdeco.

Redaktor:

Já se zeptám teď – spějeme, už jsme v závěru těch 80. let, jestli bys mohl popsat, jak jsi to vnímal, nástup Michaela Gorbačova k moci v Sovětském svazu, pak to, co předcházelo, rok 1988, 1989, jak ty jsi to tehdy vnímal? Jak na to dnes vzpomínáš?

Ladislav Hejdánek:

Tak my jsme byli všichni, to jest i mí přátelé z tohoto kruhu, okruhu, jsme byli přesvědčeni, že to všechno spěje ke konci, že už ten bolševický duch nějak zchátral a že tedy když už i v Rusku byly

možné některé věci, které do té doby absolutně byly vyloučené, tak že něco takového bude taky u nás. A v podstatě jsme byli nervózní, že u nás pořád nic. A to už mezitím tedy to krachlo v Německu, to krachlo v Polsku.

Redaktor:

K tomu se ještě dostaneme. Mně šlo teď o to, jak ty jsi prožíval sám třeba rok 1988, 1989, to už začaly ty první demonstrace, některé povolené, některé nepovolené, zásahy. Chodil jsi na ty demonstrace? Nebo jak ty jsi to vnímal?

Ladislav Hejdánek:

Já jsem na ty demonstrace nechodil, protože vždycky jsem měl nějaké jiné úkoly. Tak se mi zdálo, že jsem užitečnější, když budu plnit ty úkoly.

Redaktor:

Co to bylo za úkoly?

Ladislav Hejdánek:

Tak to byly, že jsem musel s někým domluvit něco, co se muselo udělat, nebo že jsem dal nějaké rozhodnutí v něčem, co se týkalo nejenom mě, ale toho našeho podniku. A tak ono je vždycky hodně co dělat, takže na vycházky do ulic (smích)... tak nějak člověk má dojem, že se ulívá. A mně se stal dokonce ten malér, že v té nejnapjatější době onemocněla má sestřenice písecká, která žila sama doma a byla tam jenom se psem a musela být hospitalizována. Takže mně napsala, já jsem musel jet do Písku, abych se staral o psa. Ona už mezitím byla v nemocnici, a tam nejenom že byla léčena, ale pak ji taky operovali a už to šlo s ní ke konci, měla nějaký nádor na mozku. A takže já jsem byl v Písku, abych hlídal psa. A do Písku mně volala Heda, moje žena, že volali kluci, studenti z filosofické fakulty i z teologické fakulty, jestli bych tam nepřišel je podpořit, že stávkují. Tak jsem nemohl nic jiného dělat, než jsem domluvil, že pro mě zeť přijel vozem a i se psem mě odvezl do Prahy. A já jsem přišel a tady už všechny hlavní funkce byly rozdělené. (smích) Takže já jsem o to nejdůležitější vlastně přišel. Je to absurdní, ale já si myslím, že jsem nikomu nechyběl.

Redaktor:

Já myslím, k tomu se ještě dostaneme. Když jsi nakousnul ten rok 1989 z tohoto úhlu pohledu, jak jsi to vnímal, tu atmosféru? Co jsi těm studentům říkal na evangelické teologické fakultě nebo na filosofické fakultě, kde jsi předtím i působil, před normalizací?

Ladislav Hejdánek:

Tak tam jsem nepůsobil už.

Redaktor:

Ne, já myslel, že jsi byl vyhozen.

Ladislav Hejdánek:

Ne, ne. To už dávno předtím. Já jsem jenom dočasně byl jako externista pověřen přednáškami pro dálkaře teologického studia, takže já jsem přednášel jenom dálkařům. A taky ti studenti, s kterými jsem potom dělal ty soukromé semináře, tak to byli všechno bývalí dálkaři, několik málo aktivních studentů.

Redaktor:

Pojďme do toho roku 1989. Jaké to bylo? Pardon.

Ladislav Hejdánek:

To bylo už nějak v době brzo po obsazení, po okupaci, čili já jsem tam byl požádán, abych už přestal chodit, a všichni se na fakultě tvářili, jako že se mnou nic neměli, vymazali to nějak ze zápisu a tak dál. Navíc co ještě horšího udělali, Heller byl takový aktivní a ten za mnou přišel a říkal: „Hele, vypadá to všecko špatně. Dokud je trochu času a na ministerstvu ještě je ta doktorka...“

Redaktor:

Erika Kadlecová?

Ladislav Hejdánek:

„... Kadlecová, tak napiš rychle, tak do týdne napiš habilitační práci a my to podáme jako návrh.“ Já jsem to tedy horko těžko asi do deseti dnů napsal, dokonce jsem to nechal svázat, a odevzdal jsem to. A potom na fakultě byla z toho hrůza, že to prostě nemůžou připustit a že to museli utajit, takže o tom nebyl pořízen ani zápis, že jsem to předal, že jsem předal tu práci. A Heller byl strašně naštvaný. A to byl pro něho osobně důvod, proč se stal tím předsedou té rehabilitační komise po tom „nach der Wende“. Ale to je už rozdíl několika let. Tohle se stalo brzo poté, co musela i brzo poté odejít Erika Kadlecová. To se říká, to nám říkal Souček, že se stal v té nové vládě ministrem školství Jiří Hájek, a Jiří Hájek si svolal děkany všech fakult všech univerzit a chtěl se s nimi osobně seznámit. A když viděl Součka, tak samozřejmě on se se Součkem znal ještě z předválečné doby, kdy Souček taky, totiž Jiří Hájek byl taky členem Akademické YMČy a účastnil se konferencí, takže se znal se Součkem. A tak se spolu pozdravili a Souček mu říká: „Tak to je výborná věc, vy teď budete mít tuhle funkci, to teď snad všecko půjde jinak.“ A Jiří Hájek mu prý říkal: „Jenom opatrně, pane kolego, opatrně! Ministři přicházejí a odcházejí, ale Hrůza zůstává.“ To ovšem bylo dvojnásobné, poněvadž ten Hrůza, to byl ten, co musel odejít, aby mohla nastoupit Kadlecová, a po Kadlecové zase přišel Hrůza. Takže to byl prorok na slovo vzatý. Tak to jsem se zasekl a zakecal.

Redaktor:

Pojďme teď do toho roku 1989. Jaké to bylo vrátit se, že ti studenti měli zájem, byla stávka? Jak jsi to vnímal, tu atmosféru, když jsi přijel z Písku?

Ladislav Hejdánek:

Tak my jsme všichni měli takový dojem, že konečně se něco stalo. A žili jsme v té domněnce, že jsme strašní srabi, že u nás až naposledy. A takže my jsme to počítali, jako že můžeme navázat na to krátké období krátce před Dubčekem a začátek toho dubčekismu, že v tom budeme pokračovat. Takže v mnohé věci ještě nebyli jsme docela orientováni, že ta změna bude daleko hlubší. A jak jsme to brali? Tak studenti byli nadšení a celí žhaví a my jsme je museli trochu krotit, tak trochu, že musejí dělat všecko s rozumem a tak. To se vždycky najdou nějakí blázni, kteří když mají tendenci převzít velení, tak je potřeba je trochu buď izolovat, nebo krotit. Tak to jsme museli dělat. To byl úkol ne zcela záviděníhodný. A studenti byli celí žhaví, ale ne do studia. Takže když potom se začalo s přednáškami, tak najednou přišla kosa na kámen. Prostě najednou se spousta lidí začala tak nějak distancovat, že nemají čas a že teď jsou jiné věci a nebudou pokračovat v tom studiu, které jim nepřišlo k srdci. Čili tam bylo málo lidí, kteří byli skutečně zapálení pro věc.

Redaktor:

Máš na mysli filosofickou, nebo teologickou fakultu?

Ladislav Hejdánek:

Obě. Samozřejmě v teologické fakultě, tam to platilo i o těch teologích, ale tam to platilo méně, že tam přece jenom většina těch teologů brala tu teologii vážně. Kdežto ti, co šli na tu filosofii, tak ti tam šli někdy z oportunních důvodů, které už přestaly platit, nebo někteří z omylu, že si mysleli, že tam něco zajímavého se dovědí, a zjistili, že nic. Spousta lidí tehdy z filosofie odcházela. Takže na

té filosofii bylo zvlášť důležité ty lidi získat pro filosofii. Proto taky jsem nevykládal filosofii akademicky, ale v podstatě... jednou to řekl jeden můj dobrý známý, teď mě léčí, profesor Trněný, který svým studentům medicíny teď řekl: „Podívejte se, studenti, já vás nemůžu ničemu naučit, všemu se musíte naučit ze skript, já vás můžu jediné naučit být nadšenými lékaři.“ A tohle platilo tehdy dvojnásob. Já jsem mohl jediné je získat pro tu filosofii, aby ji vzali vážně, jinak byla nutná nová skripta, ta ještě nebyla hotová, ze starých se učit nedalo. Byly velké problémy jako při každé velké změně. A já si myslím, že opravdu bylo nejdůležitější získat ty studenty pro filosofii, to znamená, pokud možno učinit filosofii čímsi atraktivním.

Redaktor:

Podařilo se ti to nějakým způsobem?

Ladislav Hejdánek:

Já myslím, že ano, protože řada z těch studentů byli lidé, kteří jednak byli ti postgraduálové, kteří chodili ke mně na soukromé semináře, tak ti se tam hned zapsali znova a byli opět v postgraduálech. (smích) Takže oni tam představovali určitý trend, kterým pak nakazili ty druhé. A potom tam byli lidé, kteří se s tím setkali teprve poprvé, a byli úžasní. Ona filosofie je nádherná, když vynecháte, nebo necháte stranou četbu Kanta a Hegela a tak, prostě takové ty povinnosti filosofa.

Redaktor:

Jak proběhla rehabilitace, ať už na teologické nebo filosofické fakultě? Byl to nějaký svátostný pocit, nebo něco hezkého, nebo?

Ladislav Hejdánek:

Ne, ne, bylo to velké zklamání pro mě. Já na jednu stranu jsem byl nadšený, že vůbec něco takového jako rehabilitační komise existuje a že dokonce Heller prosadil, že jako první jsem byl rehabilitován já a že jsem byl rehabilitován tak, že nejprve byla oficiálně přijata má habilitační práce z roku 1978. To prostě byla velká radost. Na druhé straně to samotné habilitační řízení bylo hanebné. Účastnili se toho, jak jinak, lidé, kteří všichni už tam byli. Jak to říká ten Slovák: „Ako som mohol, všetci tam predsa boli,“ to jest v té komunistické straně. Oni nebyli na té fakultě ve straně, tam byli jenom takoví kolaboranti. A oni teď mě měli oslavovat. Čili prostě jim to nebylo po chuti, což bylo cítit. A dokonce tedy Ondra, který měl mě přepustit...

Redaktor:

Mluvíme o teologické fakultě teď?

Ladislav Hejdánek:

O teologické fakultě, samozřejmě. Poprvé tam probíhala ta rehabilitace.

Redaktor:

A Ondra byl kdo?

Ladislav Hejdánek:

Ondra byl profesorem, který po emigrovavším Lochmanovi převzal filosofii, takže on tam přednášel filosofii, ale nic o ní pořádně nevěděl. Takže samozřejmě když jsem tam já teď měl přijít, tak to znamenalo konec s Ondrou jako profesorem a Ondra se stal místo toho nějakým funkcionářem něčeho. A začal tím, že mně okopával kotníky, dělal potíže. Například, uvedu jenom jeden: když krátce po tom, když k tomu došlo a povedlo se to – já ještě řeknu, jaké byly potíže –, ale když už se to povedlo, tak za mnou přišel děkan filosofické fakulty, abych neváhal, kde už jsem taky přednášel, abych neváhal a předložil habilitační profesorskou práci. To já jsem mohl, já jsem mohl, ovšem jediné z těch samizdatových věcí, které jsem sebral, a předložil jsem jako

profesorskou práci. (smích) Byla přijata, ale ukázalo se, že vlastně není žádné potvrzení, že já jsem docentem, což byl předpoklad, abych se mohl stát profesorem. Tak jsem uhodil na to. A teď se ukázalo, že Slávek Ondra v takovém spravedlivém přesvědčení, že dříve nebo později sem opět vtrhnou Rusové a že je potřeba zachraňovat, co se dá, tak jednak poslal zprávu Lochmanovi, jednak zadržel ty doklady, jak proběhlo to habilitační řízení. A místo jednoho, který tam dal Smolík, tak dal svůj... ne svůj, ten Lochmanův příspěvek, který vlastně nebyl příspěvek k této příležitosti, nýbrž byl soukromý dopis kdysi dávno, který nějak vyměnili s Lochmanem. A Smolík ještě to dodělal tím, že požádal Lochmana, aby se k tomu vyjádřil dodatečně. Takže oni chtěli Lochmana do toho zatáhnout v domněnku, že Lochman bude proti, protože já jsem vlastně obsadil jeho místo. Tím, že jsem se vrátil na teologickou fakultu jak na místo dočasného profesora, který zastupoval Lochmana, tak místo toho se vlastně tímhle jenom pozdržel celý... takže já jsem pak sháněl Smolíka; ukázalo se, že je na dovolené. Tak jsem mu volal a přesvědčil jsem ho, že musí něco udělat v té věci. On tedy napsal dodatečně nějaký příkaz. Já jsem požádal tu pracovníci, která dělala v sekretariátu fakulty, která byla plně odevzdána Ondrovi, tak jsem ji přesvědčil, aby mně ukázala, co to vlastně všechno se tam odeslalo na to ministerstvo. A zjistil jsem, že tam chybí ten jeden příspěvek. Takže Smolík napsal nový a jiný, zřejmě jiný, to nebyla možná kontrola, jaký jiný, ten jeden už byl zlikvidovaný. Takže to proběhlo a já jsem pak mohl tedy skutečně požádat na filosofické fakultě o profesorské řízení. A tam to dopadlo podobně. Tam se taky postavili, „všetci tam boli“, i na té filosofické fakultě. Na té teologické fakultě vlastně kromě Ondry nikdo neodstoupil, jenom dobrovolně Luděk... jak se jmenuje? Luděk, co byl na synodní radě.

Redaktor:

Já vím, já si za chvíli vzpomenu.

Ladislav Hejdiánek:

Jo. Tak ten to složil okamžitě, ten pochopil, o co jde, a složil okamžitě svůj úřad a odešel odtamtud, takže bylo volné místo. Ale jinak se tam nic nestalo. Na té filosofické fakultě, tam byl aspoň vyhozený profesor Mužík, který tam dělal děsné vylomeniny, poněvadž ničemu nerozuměl a do všeho kecal. Takže všichni byli na jedné straně rádi, že se zbavili Mužíka, ale na druhé straně tím, že se zbavili Mužíka, tak vlastně se celá kritika obrátila vůči nim, jak to, že ho doteď drželi. Takže prostě mně začali okopávat kotníky taky. A první to zjistila, nebo na to reagovala zase funkcionářka fakulty, když jsem předložil tu profesorskou práci, tak ona na mně žádala pořád nové a nové doklady a nové potvrzení o tom a o tom a pořád to oddalovala. Takže mě potom zastavil děkan a říkal: „Tak co, že se nic neděje?“ Já jsem říkal: „Helejte, mě už to přestalo bavit nechat se támhle otravovat nějakou babou,“ která tam vždycky fungovala jako prokomunista a všichni měli vůči ní respekt. Ještě když já tam přišel, tak všichni s ní jednali jako s posvátnou osobou, protože ona o všem vždycky rozhodovala. Tak prostě on jí domluvil, ona to povolila a šlo to, takže bylo to odesláno na ministerstvo a byl jsem profesorizován. (smích) Takže jsem měl už i ten druhý titul, a tentokrát z filosofické fakulty. Takže úspěch byl, ale ta sláva se nedostavila, protože já jsem ještě i potom zjišťoval, jakou nechuť tam mají ti kolegové, ti moji noví kolegové, kteří tam vždycky byli, tak jakou nechuť mají vůči mně a vůči tomu, že tam jsem. To je zvláštní. Vykládat to je asi absurdní, ať to někdo zkouší. A podobnou nechuť jsem tam zjistil, když přišel Matušík. Třeba jako emigrant už na sebe ukázal, co je, v zahraničí. A tady prostě pro něj se nenašlo místo, leč jako pro externistu, a to dočasné. Takže Matušík nemohl být zaměstnán na filosofické fakultě.

Redaktor:

To byl filosof?

Ladislav Hejdiánek:

To byl filosof. Teď se vrátil zase po dlouhé době, byl na různých místech, na mnoha univerzitách, udělal si jméno a zas je teď na filosofické fakultě. Mezitím se změnila situace a nejsou proti tomu.

Redaktor:

Když jsi zmínil, že ten tvůj kolega, filosof Matušík, byl v emigraci, jaký vůbec... jak to bylo, to bych se chtěl zeptat, v té převratné době roku 1989 a následujících měsíců? Sem přijížděla řada lidí ze zahraničí, emigrantů, jak je můžeme nazvat, vlastně Čechů nebo Slováků. Jaký byl vůbec vztah k emigraci? Přehlíživý, nebo napjatý, nebo pozitivní?

Ladislav Hejdánek:

To je zvláštní, já jsem se obecně setkal s tím, že lidé tak jako se s úšklebkem vždycky zmiňovali o někom: „Jo, to je emigrant. On tam neuspěl, takže holt se vrátil.“ Takže řada lidí. I jinde. Ale zejména jsem to zažil na té filosofické fakultě, kdy třeba o Matušíkovi to nikdo nemohl říct, že neuspěl, on tam uspěl, a jak! Podobně to bylo s Kohákem. Ten se vrátil o něco později a taky s ním byly potíže. Prostě a dobře, ta averze vůči emigraci byla velká. A ta emigrace nebyla jediná v nechuti, jako příčinou nechuti; také taková výrazná aktivita protikomunistická, proti režimu, to jest, všichni chartisti byli v podezření. Nikdo tam nechtěl chartisty. To dokonce trvalo tak dlouho, že to už jsem já na filosofické fakultě byl několik let, a přišel děkan s tím, že už je mi 75, že musím do penze. Zajímavé je, že vrátil se vyhnáný Machovec, a ten nemusel.

Redaktor:

Milan Machovec?

Ladislav Hejdánek:

Machovec, ano.

Redaktor:

Protože on měl bratra Dušana taky.

Ladislav Hejdánek:

Ten měl Dušana, ale ten nevím, jestli se vrátil.

Redaktor:

Ne, ale Dušan přednášel za totality, jeho bratr přednášel na filosofické fakultě.

Ladislav Hejdánek:

Ano, jistě, ano. Myslím, že se na filosofii nevrátil, ale něco někde dělal. A zvláštní na tom bylo, to bylo zejména tedy v mém případě, jako někteří politické nějaké body si sháněli takovým podloudným způsobem, tak já jsem se podloudným způsobem stal docentem a profesorem. Tam vlastně to profesorské řízení, podobně jako to docentské řízení, neproběhlo zcela normálně. Bylo to tak nahonem. Bylo to pod vlivem těch změn. Takže vlastně každý mohl se tvářit, že jsem to dostal vlastně zadarmo, nebo za ty aktivity v Chartě.

Redaktor:

Vždyť je to v pořádku, ne?

Ladislav Hejdánek:

Není to v pořádku. Třeba teď jsem chtěl říct, že třeba když přišel děkan, že musím odejít v 75, tak samozřejmě jsem byl naštvaný, ale neprotestoval jsem, jako protestoval Kosík. Kosík, ten si stěžoval v západním Německu, co s ním tady dělají. (smích) Ale já jsem si nestěžoval. Ale věděl jsem, že ten děkan, a asi nejenom on, že mají v úmyslu na mé místo už někoho přijmout, protože ono ani tam nešlo o ty politické důvody. Já jsem prostě překážel proto, že tam byla spousta čekatelů, a teď oni museli počkat dál, protože jsem byl přijat já. Tak já jsem věděl, že někdo má tam být už přijatý, tak jsem naopak řekl: „Já odejdu, ale pod jednou podmínkou – že se stane profesorem a na mé místo přijde Pavel Kouba,“ čímž jsem dosáhl toho, že Pavel Kouba, který byl

taky chartista, že ten děkan prostě byl vlastně mnou donucen. Já jsem vyhrožoval, že jinak to prostě bude komplikované se mnou, že odejdu jenom pod tou podmínkou, že tam bude jmenován Pavel Kouba. Takže tím jsem dosáhl toho, že tam přišel Pavel Kouba. Že jsem si zvolil zrovna jeho? Já jsem ho znal, já znal jeho věci a vím, že to je jeden z mála skutečných filosofů, který u nás existuje. U nás je spousta lidí znalců filosofů a filosofie jejich, oni znají kdeco, ale nejsou to filosofové. A po mém soudu úkolem filosofické fakulty není zmnožovat počet lidí znalých o filosofii, mluvit o filosofii, ale naučit se myslet filosoficky. A to dělá málokdo dodneška.

Redaktor:

Co to znamená myslet filosoficky? Aspoň tak ve stručnosti, ne nějaký sáhodlouhý výklad, ale jenom tak prostě pro nás laiky.

Ladislav Hejdánek:

Myslet filosoficky znamená si klást stále znovu otázky, a hlavně nad sebou. A to znamená, když vykládám, jak něco je, tak zároveň zpochybnit – co kdyby to tak nebylo? Patočka tomu říkal, že filosof pracuje, když couvá – to znamená, on něco řekne, něco promyslí, udělá a pak se vrací, aby přezkoumal, co to vlastně udělal, poněvadž on chtěl něco udělat, ale musí zjistit, jestli opravdu udělal to, co chtěl. To není jednoduché udělat něco filosofického, poněvadž vy musíte zkoumat, jestli to bylo dost filosofické a jestli to bylo dost přesné tomu, co jste chtěli, a navíc jestli to, co jste chtěli, bylo správné nebo ne. Čili tohle je podstata filosofického myšlení, že pořád se kriticky obracím vůči všemu i vůči sobě a samozřejmě vůči subjektu, který tu filosofii pěstuje.

Redaktor:

Já ještě se zeptám na dvě jména – jak se jmenoval ten děkan filosofické fakulty, kterého jsi několikrát zmiňoval?

Ladislav Hejdánek:

Vrhel. To je ten, co mě poslal do penze?

Redaktor:

Ano.

Ladislav Hejdánek:

Ano.

Redaktor:

A zeptám se ještě na jméno, to je poměrně taky známo, působil v Chartě, nebo jakoby v podzemí, nebo v těch bytových seminářích – Zdeněk Pinc, byl to filosof?

Ladislav Hejdánek:

Tak Pinc je nadaný filosof, ale je to strašný štrychař a pořád má nějaké takové vedlejší důvody, proč říká to či ono, čili není to takový... on není dost kritický vůči sobě, ale má dobré myšlenky. Takže mně nevadilo, že Pinc se stal šéfem katedry filosofie, takže vlastně když Vrhel mně vzkázal, že mám opustit filosofii, tak to vzkázal po Pincovi, poněvadž to byl můj šéf.

Redaktor:

Ale Pinc nakonec taky odešel, pokud vím.

Ladislav Hejdánek:

Pinc odešel, ovšem z jiných důvodů. Pinc založil vlastní velký podnik, nejdřív v rámci filosofické fakulty, pak se osamostatnil. To byl přesně ten jeho způsob práce. On někde se usadil, pak se tam rozmnožil, pak už tam přijal nějaké studenty, teď z nich udělal zvláštní pododdíl kabinetu, pak

z toho pododdílu udělal zvláštní kabinet a navíc ten kabinet změnil na celou fakultu, která ovšem mezitím musela vzniknout jako devatenáctá fakulta filosofie, kde docentem, kde šéfem té sedmnácté katedry se stal rovněž zásluhou Pincovou Sokol. Pinc prostě je takový organizátor, velký organizátor. Takže on má filosofické nápady, ale kromě toho má ještě všelijaké takové organizační nápady.

Redaktor:

Když už jsme u těch jmen, padlo jméno Jan Sokol – jaký z tvého pohledu to je filosof? Protože má velmi dobré renomé tady v české společnosti.

Ladislav Hejdánek:

Tak já mám Honzu Sokola strašně rád a jsem mu za mnohé vděčen, ale bohužel za filosofa ho nepovažuji. On je neobyčejně schopný profesor, to jest, akademicky umí skvěle odvádět svou práci, ale jako takový nějaký osobitý filosof to není. A musím se opřít tady o jeho tchána. Kdysi když jsem ještě Honzu Sokola znal, ještě nebyl příbuzný Patočkův, tak jsem se zmínil o Honzovi Patočkovi a on říkal: „Ale prosím vás, to není žádný myslitel, to je novinář, ale on je chytrý.“ Takže to je přesně to, co bych řekl i já.

Redaktor:

Karel Kosík – toho jsi zmiňoval. Jak toho bys ocenil? Protože ten je velmi ceněný, že?

Ladislav Hejdánek:

Kosík je ceněný, bohužel u nás na něj takřka nikdo nenavazuje. Nevím proč. Málo se o něm píše. Několik kluků ho studuje, ale nevím, co s tím dělají. Nikdo se tím nezabývá. A je to škoda, protože to je náš největší marxistický filosof, jaký byl všech dob. A byl to marxista, který překonával marxismus, který nahlédl jeho meze, meze takzvaného materialismu, marxismu a materialismu, jak se tomu říkalo. To, co se vyučovalo, to prostě on tím pohrdal. On skutečně to byl myslitel. To byl myslitel. Bohužel už taky umřel. A on toho už tolik nenapsal. Několik chytrých věcí napsal, ale to už nebyla ta filosofická hloubka.

Redaktor:

V čem je jeho přínos pro českou filosofii?

Ladislav Hejdánek:

Já nevím. To nedovedu posoudit. Já myslím, že žádný velký význam dosud to nikde nemělo, že to přesvědčilo několik lidí, kteří s tím pak dál už nic nedělali. Takže že by to ovlivnilo nějak dnešní například komunisty, to bohužel, ti o tom nemají páru a vůbec je nenapadne navazovat na Kosíka, což je jejich jediná záchrana. Jestli chtějí zůstat komunisty, tak se musejí učit u Kosíka.

Redaktor:

Já jsem si vzpomněl na jméno toho Lud'ka ještě z teologické fakulty – Luděk Brož.

Ladislav Hejdánek:

Ano, byl Brož, správně. Já jsem se znal s Brožem už strašných let předtím, už jako středoškolský student jsme s jeho sestrou a ještě dvěma mladými lidmi vařili kaši pro octové mušky, pro drozofilu, protože ona o mně vždycky svému bratru staršímu hlásila, co a jak, tak on mě znal, takže on měl na mě vliv filosofický. Například že jednou mně poslal po ní jako posvátnost, že se nesmí s tím nic stát, kopii, jenom strojopisnou kopii Rádlovy *Útěchy z filosofie*, kterou dostal přímo půjčenou přes jednoho člena Filosofické jednoty, od Navrátila, který tu *Útěchu z filosofie* dostal přímo od Rádlu umírajícího a považoval to za své takové právo to potom vydat. A ten Navrátil půjčil, udělal kopie, půjčil některé kopie svým kolegům z Filosofické jednoty a také jeden ten, to už nevím, který to přesně byl, to půjčil zase Brožovi a ten to půjčil mně, abych já to přepsal, a za to že

si můžu jednu kopii nechat. Takže já jsem přepsal celou Rádlovu filosofii, *Útěchu z filosofie*, aniž jsem věděl, kdo je Rádl, aniž jsem pořádně tušil, co to je, ten filosofický odkaz.

Redaktor:

Děkuji, o tom jsme mluvili minule. Dovolím si přerušit. Ještě bych se chtěl zeptat – ty jsi zmiňoval několikrát Jednotu filosofickou. Mohl bys povyprávět o jejím obnovení? Nebo ty ses stal jejím předsedou, obnovené Jednoty filosofické v roce 1990. Co to tehdy znamenalo pro českou filosofii, nebo pro tebe?

Ladislav Hejdánek:

Neznamená to nic, něco jako šutr hodit do rybníka. Trvalo to jenom, pokud já jim dal zároveň nějaké peníze, aby to mohli vydat. Oni vydali tři čísla, peníze došly a oni to nechali být. Takže nikdo se toho neujal. Já jsem se toho ujmout nechtěl, protože jsem už chtěl se věnovat *Reflexi*, poněvadž my už jsme s *Reflexí* chtěli dělat samostatný filosofický časopis. Takže já už jsem tam nemohl chybět, nemohl jsem dělat dva časopisy najednou. Takže holt jsem to nechal být, vykašlal jsem se na to taky, takže z toho nic nebylo. Já byl sice... svolali jsme ty pozůstatky Filosofické jednoty, zvolili mě předsedou, a to jsem byl ještě v té době slavný, ale nikdo už nepovažoval za nutné v tom pokračovat. Takže to bylo naprosto na nic, to bylo plácnutí do vody.

Redaktor:

Ted' se zeptám ještě, to, si myslím, že je důležité – ta *Reflexe* určitě je velmi známá ve veřejnosti, kdo se zajímá skutečně o filosofii, filosofické spisy. I to nakladatelství Oikoymenh. Jestli bys zhodnotil tu práci dnes již zemřelého Aleše Havlíčka.

Ladislav Hejdánek:

Aleš Havlíček je podle slov jednoho velkého muže, o kterém dneska tady máme, Karfíka...

Redaktor:

Filip Karfík?

Ladislav Hejdánek:

Filip Karfík, nyní profesorem ve Švýcarsku, a to profesorem nikoliv filosofie, nýbrž lingvistiky, starověké řečtiny zejména, klasický filolog. Ten o něm napsal takový krátký nekrolog, naprosto pravdivý, že to je Héraklés naší filosofie. A Héraklés se proslavil tím, že vyčistil Augiášův chlív. (smích) Tak to byla práce Havlíčka, který tady prostě prosadil tu *Reflexi*, že se stala vlastně jediným vskutku spolehlivě filosofickým časopisem. Doufejme, že jím zůstane i teď, co Aleš Havlíček už zemřel, poněkud předčasně, příliš předčasně.

Redaktor:

Já se zeptám ještě, když jsme u filosofie, ty jsi zmiňoval Filipa Karfíka, on má taky manželku Lenku Karfíkovou.

Ladislav Hejdánek:

Lenku Karfíkovou.

Redaktor:

Jak bys zhodnotil je? Protože vím, že Lenka chodila ještě coby studentka evangelické teologie, i byla na jednom domácím semináři u tebe a pak byla na výslechu StB, tak pak asi už tolik v kontaktu jste nebyli. Jak toto bys ocenil, její práci?

Ladislav Hejdánek:

Byli jsme zejména v kontaktu potom. Já jsem brzo poté, co jsem přešel z filosofické fakulty, kde jsem byl řádně, a teologické fakulty, kde jsem byl jako externista na druhém místě, tak jsem přešel na tu teologickou fakultu, protože jsem musel opustit filosofickou fakultu. A byl jsem tedy na teologické fakultě, tam jsem si zvolil asistenta, který byl výborný, udělal jsem dobře, že jsem si ho zvolil, ale v jedné věci jsem to neodhadl – já jsem doufal, že se brzy habilituje, a to on se nehabilitoval až dodnes.

Redaktor:

A kdo to je?

Ladislav Hejdlánek:

To je Kranát, Jan Kranát. Ten tam doteď je asistentem, asistentem Lenky Karfíkové, protože já jsem nejdřív požádal Čapka z filosofické fakulty, jestli nechce za mě jít na tu teologickou fakultu. A proč? Pinc se stal předsedou Akreditační komise pro filosofii na nefilosofických fakultách. Takže on přišel jako předseda Akreditační komise také na teologii. A tam měl jenom mě. A teď říká: „Ne, poslyš, ty jsi starý, a co bude s tvými doktorandy, když nemáš nástupce? Já ti budu muset odebrat... my ti budeme muset odebrat právo školit doktorandy. Anebo musíš si někoho zvolit.“ Takže já jsem zvolil menší zlo, to jest, řekl jsem, že udělám všechno možné, abych náhradu měl, a že zároveň podám výpověď teologické fakultě, což jsem udělal. Požádal jsem Čapka z filosofické fakulty, to je syn faráře Čapka, Jana Čapka, a udělal si dost velké jméno i v cizině už, a je to určitě filosof znamenitý, i když já ho nečtu moc, nečetl jsem.

Redaktor:

Ne Jana Čapka. Já myslím, že buďto Petra, nebo Pavla Čapka.

Ladislav Hejdlánek:

Jana Čapka.

Redaktor:

Jana Čapka?

Ladislav Hejdlánek:

Jana Čapka syn.

Redaktor:

Jo, dobře. Ještě se zeptám – Filip Karfík, jeho manželka Lenka Karfíková, jak bys ocenil je jako myslitele, nebo filology?

Ladislav Hejdlánek:

Ano. Tak jsou znamenití oba. Lenka Karfíková má nějakou jednu takovou vadu, nějakou, já nevím, bych řekl, malou sebecktivitu, nebo něco takového. Prostě a dobře, já jsem se obával, že na tu teologickou fakultu přijde, přejde spíš jako nouzové zaopatření, protože ona měla na to, aby se habilitovala na filosofické fakultě. Ale já jsem ji potřeboval tam, tak se habilitovala a stala se profesorkou, takže jsem mohl odejít. A dodneška ji vede a neopustila ji. Já jsem jí nejdřív zavolal, aby neodcházela moc brzo, aby našla nejdřív náhradu vhodnou, a ona neodešla. Takže ona je vynikající. Je vynikající, protože filosofii rozumí. Ona má smysl pro filosofii. Má malou ctižádost na to, aby svou filosofii někde prezentovala. Ona svou filosofii uplatňuje v kritickém pohledu na filosofii jiných, což je úplně jiné než povídání o filosofii. Ale napsala celou řadu prací o antických filosofech, o středověkých filosofech. Ona je vynikající, je to radost to číst, je to s velkým pochopením, a filosofickým pochopením. A že holt není filosoficky taková jako průrazná, sama, aby... ona nepovažuje svou filosofii za něco tak důležitého, že by to stálo za to, o tom psát.

Redaktor:

Ted' ještě před přestávkou poslední taková otázka – ty jsi zmiňoval Josef Smolík, Luděk Brož, Jan Heller, samí spolupracovníci StB. Jak s tím se vyrovnáváš, že vlastně tvoji kolegové sloužili tomu režimu nebo Státní bezpečnosti? A je to doložené. To není tak, že by nekolaborovali. Sám jsi zmiňoval, že tam byli kolaboranti. A oni patřili k nim. Jak toto vnímáš? Jak ses s tím vyrovnával po tom převratu?

Ladislav Hejdánek:

Podívejte se, já jsem měl jednu možnost – buď odmítnout na tu teologickou fakultu jít, anebo to prostě vzít, jak to bylo. A prostě jenom jsem se snažil potom, aby některé věci nebyly možné, to jest, abych zarazil, když někdo by chtěl něco takového nemravného, z mého hlediska. Ale třeba já jsem úplně jinak bral Hellera, protože on měl černé svědomí, ale on to černé svědomí hojil tím, že mě pořád o všem informoval. On mi to vždycky řekl, že u těch policajtů byl a že bohužel něco jim slíbil, ale že v žádném případě nic nebude a tak dál. Čili já to věděl. Na rozdíl od Smolíka, který přišel, až když bylo po všem, a chtěl se omlouvat. Já ho vyhnal. Takže můj přístup k nim byl různý podle toho, jak jsem si jich vážil. Já si Hellera strašně vážil a on udělal, co mohl, tím, že byl v té rehabilitační komisi. Tam nejsem rehabilitován jenom já, já jsem byl jenom ten první, ale byla rehabilitována spousta studentů, kteří byli se souhlasem synodní rady a se souhlasem fakultní rady vyhozeni z fakulty. Oni nejenom že kolaborovali, oni fakticky prostě je vyhodili. Oni nečekali, že je vyhodí ministerstvo, oni je vyhodili sami. Prostě to bylo velké mé zklamání v celém životě, že takhle dopadla i ta teologická fakulta a také faráři hodně, že na rozdíl od těch mladých tam byla naštěstí velká síla těch nových lidí, kteří už nebyli ochotní k těm kompromisům. A taky spousta jich kvůli tomu vyletěla a museli být vzati zpátky a tak. Prostě já jsem si představoval tu svou rodnou církev tak trochu jako lepší. Holt proč by zrovna ta moje církev měla být lepší než celý český národ? Takže já jsem se s tím nějak vždycky smířil a jenom jsem dbal o to, aby ty negativní jevy moc nevyčnívaly.

Redaktor:

Díky. Uděláme si přestávku.

Ladislav Hejdánek:

Díky.

(pauza)

Redaktor:

Já bych se tě teď, Láďo, zeptal ještě na jednu věc. Zůstaňme ještě chvíli u filosofie, protože to je tvoje domovské pole. Daniel Kroupa a vznik vlastně filosofické fakulty nebo prostě přednášení filosofie v Ústí nad Labem na univerzitě – jak toto vnímáš? Protože tam působí také v současnosti tvůj dobrý přítel a filosofický přítel Martin Šimsa. Jak toto bys hodnotil, působení Daniela Kroupy jako filosofa, ta možnost založení a působení v Ústí nad Labem, a Martina Šimsu?

Ladislav Hejdánek:

Ten nápad dělat něco v Ústí se nabízel. Já jsem to doporučoval mnoha lidem, kteří chtěli dělat filosofii. A vlastně v českých zemích, to jest v Praze a v Brně, už tam byli čekatelé, už to bylo obsazené. Takže být je to velmi zpozdílo, tak aby se pokusili něco udělat na těch malých univerzitách, které sice trochu nadměrně rozmnožil Havel, a pak ještě to potvrdili senátoři, ale jaksi šlo o to tam udělat něco pořádného, protože já jsem věděl, že někde taky filosofie byla, měl jsem s tím co dělat. Jeden můj doktor, doktorand v Karlových Varech něco dělal, a zjistil jsem, že to dělá strašně blbě, takže jsem doporučil různé takové malé univerzity. A tím pádem doporučil jsem to i Aleši Havlíčkovi, kterého tam zval Ruda, Rudolf Starý – ne, jinak –, který tam šel dělat sociologii, nebo politiku. Takže těch lidí, co tam šlo do Ústí, bylo víc. A já nevím, jestli jsem to Martinovi sám

taky doporučil. Já jsem měl s Martinem jisté potíže, protože já jsem mu k nelibosti jeho maminky neuznal tezi doktorskou a přiměl jsem ho k tomu, aby ji předělal. Ne udělal jinak, ale předělal. Řekl jsem mu, že ať si nejdřív řekne, co tou prací chce říct, a pak se pokoušel doložit v každém odstavci, že to říká opravdu. A ono mu to pomohlo. Takže Kohák, který když já jsem odcházel, tak Kohák převzal mé doktorandy, a mezi jinými také Martina Šimsu, tak mně potom napsal, že to velmi Martinovi prospělo, že to musel dělat podruhé. Takže to nebylo odmítnutí, ale to bylo cosi pozitivního. A ten tam tedy prostě... on byl trochu zbrklý ze začátku a tak dál, ale celkem vzato, udělal tam obrovský kus práce. A mimo jiné udělal tam taky hodně práce pro mě, to jest učinit mě známým, poněvadž jestli nějakí studenti někde o mně něco vědí, tak to byli jeho studenti. Takže on tam potom, aby... to se stalo takovým zvykem, že když má nějaká vědecká instituce prokázat oprávněnost své existence, že musí vydávat sborníky, sborníky prací, které napíšou ti lidé, kteří do ní patří, to dělá filosofický časopis akademický. V podstatě ten slouží tomu, aby když něco napíše nějaký člen nebo nějaký pracovník Filosofického ústavu Akademie, tak aby bylo kde to vydat. Takže tam se jenom prosívá velmi málo a hlavně vychází věci lidí, kteří prostě pracují na svých věcech. A je to, jako když pes jitřničku sežral. Takže opravdu ta *Česká mysl* by po mém soudu měla bývala smysl, ale nedá se svítit. Ten *Filosofický časopis* zbytečný není, je důležitý pro ty pracovníky ústavu, ale naštěstí tady je *Reflexe*, která pěstuje skutečnou filosofii. Takže tady já nevím, mně trochu pomoz, o čem jsem to vlastně...

Redaktor:

Ted' to Ústí nad Labem.

Ladislav Hejdánek:

Jo, Ústí nad Labem.

Redaktor:

Já jsem se ptal – založený... Martin Šimsa to tam teď... tedy není jediný samozřejmě.

Ladislav Hejdánek:

Tak Martin Šimsa tam vydává ty sborníky, a to vždycky tam je něco buď o mně, něco ode mě, nějaké starší věci sebere, takže on se opravdu o mě stará, tak jako se já starám třeba o Rádla.

Redaktor:

Ale ono je to i tak, že vlastně v Písku, kde jsi donedávna bydlel natrvalo, tak se konala nějaká sympozia, ne? Letní, nebo filosofická.

Ladislav Hejdánek:

Jo, to on zas dokonce přesvědčil paní děkanku, že dostanu doktorát honoris causa v Ústí, ústecké fakulty, protože já jsem říkal, že to musí ale odbýt beze mě, že já tam nepojedu, mně už nebylo na cestování. Tak on přesvědčil paní děkanku a vyjednal to všechno s píseckou radnicí, takže se udílení honoris causa (smích), doktorátu, dělo v Písku na radnici za účasti paní starostky a představitelů města a vybraných měšťanů a představitelů fakulty, filosofické fakulty ústecké univerzity. Prostě bylo to veliké. A při té příležitosti, když se sem všichni sjeli, aby to nebylo jen tak zbytečně, tak se tady uspořádalo sympozium malé. A v tom Martin pokračuje ještě, letos bylo poslední zatím. A bude prý ještě další.

Redaktor:

Takže to je dobré.

Ladislav Hejdánek:

Jo, jo. A tam samozřejmě vždycky oni jezdí do toho Písku a doufají, že tam přijdu za nimi, a já možná jednou přijdu. Mně teď bylo trochu lépe, ale zase jsem nemohl, když mi bylo hůř. Je to se mnou holt nejisté.

Redaktor:

Já se teď vrátím ještě do roku 1989. Teď spíš takové ty společenské věci, pak se ještě nakonec vrátíme k filosofii, tvému tématu velkému. Ale ty jsi říkal, že na tebe nevybyly žádné funkce, že jsi byl v tom Písku, hlídal jsi psa. Nicméně jak jsi hodnotil vznik Občanského fóra a zvolení Václava Havla prezidentem a vůbec tyto věci?

Ladislav Hejdlánek:

Já to bral jako samozřejmost. Prostě já si nedovedu představit, že by býval byl někdo jiný na jeho místě. To prostě bylo. Samozřejmě, že to mělo své nedostatky, ale prostě bylo to, že v takové situaci zmatečné, kdy jsme nevěděli, jestli neprijdou vojáci a nebudou po nás střílet, v takové věci, když on jednal s tím Adamcem, prostě to je fantastické, to je jak pro pohádku. Že to nedopadlo tak, jak on chtěl všechno, dokonce později že se vyslovil, to už nebyl prezidentem, tak se vyslovil, tak soukromě ocitován, to někde vyšlo, že nevěděl, co bude z Václava Klause, že kdyby to býval tušil, tak že by ho vyhodil hned na začátku. (smích) Takže holt on i sám věděl, jaké chyby dělal.

Redaktor:

Čili ceníš ho vysoce jako prezidenta, nebo jako osobnost?

Ladislav Hejdlánek:

Já ho cením jako osobního přítele, jako osobnost taky, to být trochu méně, poněvadž on má taky negativní stránky. Havlík je ten uhlík, o kterém jsem psal knížku, že totiž má schopnost se slučovat s nejrůznějšími jinými prvky, dobrými i špatnými. A to se mnohokrát stalo. Takže on nemá jednu stránku jenom, on byl schopen se domluvit s kýmkoliv. Naštěstí on se byl schopen domluvit s tím Adamcem. To já bych asi nebyl.

Redaktor:

Ty jsi před, já nevím, tři čtvrtě hodinou říkal, necítil jsi v tom lítost, že na tebe nevybyly žádné funkce, ale...

Ladislav Hejdlánek:

Ne, takhle jsem to neřekl.

Redaktor:

Bylo to tak v uvozovkách samozřejmě.

Ladislav Hejdlánek:

Já jsem se nevracel proto, abych do nějaké funkce šel. Naopak když mně byly nějaké nabízeny, tak Heda vždycky: „Neblbni, neber to, nebudeš mít na nic čas, teď budeš na fakultě.“ (smích)

Redaktor:

Ty jsi byl vlastně jakýmsi možná neoficiálním poradcem Václava Havla, ale taky on ti nabídl vlastně místo místopředsedy Čalfovy vlády. Proč jsi to odmítl?

Ladislav Hejdlánek:

Tak já jsem to odmítal, když mně to vzkázali. A Havel tehdy zrovna byl po operaci té kýly, ležel v Londýnské ulici, a tak on si mě tam pozval. A tam mě přesvědčoval, že to musím vzít. A já jsem mu říkal, že ne, že nechci, že v žádném případě ne. A on ze mě aspoň vytáhl slib, že se za Čalfou

půjdu podívat. Takže skutečně druhý den ve Slovenské před barákem byla vládní ,603‘, nebo jak se to jmenovalo.

Redaktor:

Možná ,613‘.

Ladislav Hejránek:

Nebo ,613‘ spíš. A dovezli mě na vládu, tam jsem se setkal s Čalfou a řekl jsem mu, že to nechci dělat. Načež Čalfovi se ulevilo, to bylo zjevné. On nechtěl taky. Takže to prošlo hladce. A on s velkou takovou elegancí mě propustil a klidně, a že to nemusí být, že to chápe a tak dál. S takovým pochopením. Prostě uvítal to, málo platné. Ale co se ještě jednou stalo, že Lis mně nabídl, abych se stal nějakým supergenerálem přes nějaké věci duchovní ve vojenství. To jsem taky měl cukání a Heda mně to vždycky rozmluvila. Heda měla rozum. Každý chlap je trochu takový ješitný, a když mu nabídnou takovouto věc, být místopředsedou vlády, kdo by to odmítl?

Redaktor:

Jaké jsi měl argumenty pro to odmítnutí?

Ladislav Hejránek:

Ty argumenty já jsem si dodatečně skutečně domyslel. Já jsem je měl hned, ale nebral jsem je tak vážně. Pak jsem domyslel, že jsem dobře udělal, protože já bych se býval stal vlastně takovým nástupcem toho šéfa pro věci církevní, to jest toho Hrůzy vlastně, který tam předtím byl, a musel bych tam Kadlecovou vzít do úřadu. Tak takových věcí! Tak to je šílená věc, ta představa, teď tam vyhazovat některé lidi a probírat se tím a zabývat se, jezdit za nimi. Já jsem nemohl. Tak buď na filosofii, nebo na teologii, na fakultách, anebo takovýto nějaký politický úvazek. A já jsem to už pak odvolal, že já vlastně jsem proti politice nikdy neměl nic. To není tak docela pravda. Mně nikdy nebyla moc blízká. Ale neměl jsem tendenci politicky pracovat. Já vždycky jsem měl takový pocit, že k filosofii patří taková nekompromisní a zarytá kritičnost. A tohle v politice není možné. Já jsem to zjednodušil tím, že s hloupými lidmi prostě nemluví, a to v politice není možné. To je pravda, že to není možné, ale tím jsem urazil spoustu lidí, že je považuji za hlupáky. To taky mně dali cítit. Ale já vím, že v politice všechno jsou kompromisy. Vždyť já znám ten klasický spis anglický *On Compromise*. Prostě bez kompromisů to... ale ve filosofii kompromisy nelze dělat, takže já bych musel té filosofie nechat. Ve chvíli, kdy se člověk stane politikem, tak přestává být, ať chce nebo nechce, přestává být filosofem, věrojatným filosofem.

Redaktor:

Já se ještě zeptám na jednu věc – ty jsi odmítl to místopředsednictví a na tvé místo, nebo v té funkci, pokud se pamatuji, okolo mimo jiné církve a kultury, byl Josef Hromádka, tehdejší synodní senior Českobratrské církve evangelické. Co sis myslel, když se provalilo, že on byl, a opravdu byl, velkým spolupracovníkem Státní bezpečnosti?

Ladislav Hejránek:

Tak mě to nepřekvapilo, ale byl jsem takříkajíc rád, tak jsem si zamnul ručičky, že mě už se to netýká. Prostě ať už si to vyřídí ti, co ho tam pověřili.

Redaktor:

Já se ještě zeptám na jednu věc – vím, že tehdy, nevím, jak se k tomu stavíš dneska, protože přece jenom je to odstup nějakých 30 let, že jsi dost kritizoval tehdy Václava Havla, že vlastně příliš moc nemluvil právě o těch členech vlády, kteří byli spolupracovníky StB, že by je měl vyhodit, nebo nějak to zveřejnit, a že on to dělal takovým spíš kabinetním způsobem. Vzpomínáš na to? Prý tě žádal o názor. Nebo Jiří Křížan, tehdejší jeho poradce.

Ladislav Hejdlánek:

Jo. Tak s Křížanem jsem jednal mnohokrát a ne příliš rád. On byl takový zvláštní. Ale s Vaškem bylo možné jednat. Já jsem samozřejmě nebyl na jeho místě, já jsem nemohl říct, že má udělat tohle nebo ono. Já jsem mu jenom naznačoval, že s těmi lidmi jedná moc v bavlne. A v podstatě já mu to uznávám dneska, měl pravdu on a ne já. Já myslím, že jednou z největších zásluh Havla bylo, že u nás nejenže nedošlo k ničemu takovému jako v Rumunsku, ale že u nás nedošlo vlastně k žádnému převratu, kde se vyhazují lidé z okna, k žádné defenestraci, ačkoliv to je naše historická zkušenost. Prostě že je potřeba s těmi lidmi se nějak domluvit a nějak to s nimi skoulet potom.

Redaktor:

Vyčítá se Václavu Havlovi, i když prý on to v úmyslu měl a nedošlo k tomu, že nezakázal KSČ. Co ty si myslíš o tom, že Komunistická strana Československa nebyla zakázána? Dneska řada lidí říká: „Měla být zakázána, vždyť zase už se cpou do politiky!“

Ladislav Hejdlánek:

Já myslím, že zakázat tuto stranu by bylo bývalo nesmyslné, protože by v tu ránu zmizela a nikdo už by nebyl komunista, a přitom by tady všichni zůstali. Zakázat ji bylo nesmyslné už z toho důvodu, že prostě by se neukázalo, kdo to drží a kdo to nedrží. Ona spousta lidí to dělala z prospěchu, nebo čistě utilitárně, nejenom z prospěchu, ale tak, aby měli nějakou možnost otevřenou a tak dále. Prostě lidé to nežrali všichni stejně. Čili já si myslím, že zakázat komunistickou stranu bylo nesmyslné, a bylo správné, že byla zachována. To jsme ještě nemohli tušit, že komunistická strana podpoří Babiše, ale měli jsme za to, že zůstane někde na okraji a tam bude přežívat, a buď se skutečně změní, poněvadž musíte uvážit, že my jsme tehdy měli přesvědčení, že Gorbačov se udrží a že jeho linie se udrží. A my jsme byli přesvědčeni, že tady vyhazovat ty komunisty znamená ukázat i v Rusku, že tam ti komunisti jsou ohrožení, že to je nesmysl prostě, že je potřeba ukázat, že je možno s nimi se domluvit, s některými, a že je třeba to rozlišovat. A tedy my jsme očekávali jakýsi kladný význam, kladný vývoj v Rusku. To, že Jelcin to předal Putinovi, to prostě jsme nezvládli, nějak jsme to neodhadli. Ale já si myslím, že to ani Jelcin neodhadl.

Redaktor:

Pojďme teď zase k nám. Církve, nebo tvoje rodná církev českobratrská evangelická a listopad 1989 – jakou roli hrála z tvého pohledu, nebo ty církve hrály? Byl tady třeba kardinál František Tomášek, který ze spolupracovníka Státní bezpečnosti nějakého a spíše kritika Charty opravdu vyzrál až v takového odpůrce toho režimu. Zvládli to po tom listopadu? Jak ty to vidíš, roli církví?

Ladislav Hejdlánek:

Já bych řekl, že role církví, že byla promarněna. Kupodivu po tom pádu toho režimu nemyslitelného, nebo nesmyslného, všichni, nebo velká spousta lidí, já nevím kolik, doufali, že z křesťanů teď vzejde něco nového. A samozřejmě na prvním místě se muselo počítat s těmi katolíky, protože oni už jako náznaky jakési obrody katolické církve se tady projevíly nějaké a bylo možno na to navázat – ta Via vycházela nějaký čas a prostě zdá se, že... všechno se zdálo, že ti katolíci na to mají. A kromě toho byli toho schopní. Kdežto protestanti byli vždycky tak pseudonepolitictí, až běda. Že by někdo čekal něco od českých bratří, já nevím. S tím jsem se nepotkal. Ale od těch katolíků se hodně čekalo. Čili katolíci vypadali, že jsou v obrodě. A vypadalo to, že holt obroda jenom pokračovala a pomalu a pokračuje dodnes. Tedy velký význam že to nemělo. Snad jen že lidé měli možnost vyjádřit svůj úmysl, nebo způsob svého myšlení vyjádřit ve volbách, takže se svobodně rozhodli, a bylo tam hodně těch lidovců. Ale bohužel předčasně jim umřel ten předseda.

Redaktor:

Jak ceníš Josefa Luxe?

Ladislav Hejdánek:

Lux byl velmi inteligentní člověk, kterého jsem celkem cenil a čekal jsem od něj takřka zázraky. A holt zázraky by se bývaly asi neděly, ani kdyby býval byl zdravý.

Redaktor:

Co církve a spolupráce se Státní bezpečností? Vždyť to bylo, já nevím, katolíci asi 11,5 %, nebo 11 %, evangelíci 10,5 % spolupracovníků StB, v Chartě to bylo 25 %. Jak toto vnímáš i v souvislosti ať už s lustračním zákonem a tak dál? Vyrovnali jsme se s tím? Nebo je to špatně, že ta církev taky spolupracovala, nebo ti faráři?

Ladislav Hejdánek:

Je to určitě špatně, ale určitě jsme se s tím taky nevyrovnali.

Redaktor:

A proč?

Ladislav Hejdánek:

Tak že nejsme ochotni to uznat, tak nějak přiznat, že to je jedno z nejhorších období naší církve.

Redaktor:

A katolíci se s tím vyrovnali?

Ladislav Hejdánek:

Já nevím. Určitě všichni ne. A někteří ano, samozřejmě. Je to různé. Ale že bychom v naší církvi teď měli nějaké progresivní křídlo, které by zrovna vládlo synodní radou, to, myslím, že není.

Redaktor:

Já se ještě vrátím – trošku ta církev, co mohla udělat nebo neudělala. Vždyť tady byly velké proudy těch teologů, kteří buďto se vrátili, anebo prošli komunistickými věznicemi, ať už to byl Oto Mádr a další.

Ladislav Hejdánek:

Ano.

Redaktor:

Nebo Bonaventura Bouše, Karel Skalický. Jak toto vidíš? Byl to přínos? Protože to byli někteří tví přátelé a známí.

Ladislav Hejdánek:

To bylo ohromné, to byla ohromná pomoc jednak celému tomu dílu odbojnému, to jest Chartě, to byla ohromná pomoc. Ohromná pomoc byla už, že třeba Mádr přišel a chodil i víckrát do Jirchářů na ty jirchářské čtvrtky. Prostě byla to ohromná věc. Ale bylo jich málo. A na ten zbytek církve měli málo vlivu. A ten zbytek té církve je v podstatě takový staromilný.

Redaktor:

Přejdeme teď zase k tvé filosofii, k takovému oblíbenému tématu. Vždycky když jsou nějaké takové přelomové okamžiky v dějinách českého národa, nebo v českých dějinách, objevuje se tady vždycky to heslo „Pravda“ nebo „Pravda vítězí“. Nakonec Masaryk si ho dal na prezidentskou standartu. Bylo vždycky – 1968, 1989. Vždycky. Ten Jan Hus a „Pravda vítězí“, pořád se to tady objevuje, i v souvislosti Jan Palach, že byl taky ctitel Jana Husa a tak dále. Jak toto vnímáš? Protože

zrovna ta filosofie té pravdy, to je něco, s čím ty se vyrovnáváš, nebo o tom jsi psal, píšeš, přemýšlíš. Jestli bys toto nějak shrnul, co to pro tebe znamená, pro tvou filosofii.

Ladislav Hejdánek:

Já si myslím, já to teď ani nebudu říkat historicky, jak já jsem se vyvíjel v této věci. Mě strašně dralo, drsně mě bralo, že většinou se pravdě rozumí jako shodě se skutečností. To třeba pozitivisté, a ti převládli ve školství českém jako pozitivní, Masaryk byl taky pozitivista, i když pozitivismus svůj překonával a narušoval. Prostě pravda není shoda se skutečností. To by znamenalo, že když se něco stane, tak to, co se stane, už je eo ipso pravda, je pravdivé. Tak to není. Když se něco stane, tak to buď pravdivé je, nebo není. A jako pravdivé se ukáže, nebo neukáže. A musí se pomocí někoho ukázat. A ten někdo si musí tu pravdu vzít jako štít a bojovat s tím proti těm, kteří jsou proti. Čili pravda nevíteží sama tím, že se něco stane. To by bylo jednoduché. Ale že se rozpozná mezi tím, co se stalo, to, co se mělo stát, a to, co se nemělo stát. Takže rozhoduje pravda o skutečnosti, ne skutečnost o pravdě. A teď to má své některé filosofické háčky, s kterými jsou potíže, poněvadž většina lidí už je od dětství navedena tím nesprávným směrem, protože vykládat každému, že pravda vlastně není, že to není jsoucno, to jest, kdyby bylo jsoucno, tak potom jsoucno je i to, co se stane, a to je nepravdivé. To by bylo málo. Jsoucno není... pravda není jsoucno, pravda je nejsoucí. A teď je potřeba to vyložit, co to znamená – že to neznamená, že je nicotou. Prostě a dobře, já potřebuji k tomu výklad, že všechno, co se děje u nás v tomto světě, v tomto univerzu, jsou události. Nejsou žádné kousky, nejmenší kousky, korpuskule. I to nejmenší, co se děje, se děje a je to událost – má začátek, průběh a konec. Takže to je pro ty, kteří začali mluvit o tom, že čas je třeba rozdělit na to a že jsou takzvané kousky času, fragmenty času. Tak nic takového. I to nejmenší, co se děje, co je skutečné, se děje tak, že něco z toho už je, něco ještě není a něco už není. Samozřejmě nápadné je to u těch velkých událostí vyššího typu, tam to pozorujeme i my, že ono to je těžké se domluvit, jak je to na těch nejnižších úrovních kvantových, ale my to víme, že prostě když... To byla taková historka krásná na filosofické fakultě, kde jsem o tomhle zrovna vykládal, a přišel pes a zaštěkal. A přišla paní správcová a odvolala psa a já jsem dostal myšlenku a říkal jsem: „Helejte se, studenti, když se zeptám – co to přišlo a zaštěkalo?“ „No pes,“ všichni odpověděli. „A byl ten pes celý?“ Tak oni: „No byl, měl čtyři nohy, ocásek, čenich. Jo, kompletní.“ Já jsem říkal: „A bylo tady taky to štěně, co ten pes původně byl? A byl tady taky ten starý pes, který už je před úmrtím? No vidíte! Pes je jsoucno, které z větší části už není a z další větší části ještě není. A pes je pro nás jenom to, co je právě teď, ale to vlastně hned pomíjí.“ Takže tady na tom jsem mohl ukázat, na tomto příkladu, že pravda patří mezi ty nevěci, nejsoucí, nepředměty. A samozřejmě pak bych navázal náležitý rozklad o tom, co to znamená, a to holt se sem nevejde.

Redaktor:

No ne, ale jestli bys mohl... přece jenom ten Masaryk to měl, „Pravda vítězí“, že v těch českých dějinách se to stále... je to takové důležité. Kde jsou kořeny toho vlastně, že se to tady objevuje? U toho Husa se to většinou říká, že ta „Pravda vítězí“ a „Miluj pravdu“ a tak dále. Kde to vlastně má kořeny? A proč to tady je?

Ladislav Hejdánek:

Já jsem vděčný F. M. Bartošovi, že po vzniku republiky napsal a vydal svou přednášku univerzitní *O dějinách hesla „Pravda vítězí“* u nás v českých krajinách a v Československu, tehdy se říkalo. A on to vydal, já to přečetl a od té doby jsem se toho už nikdy nezbavil. Tam jsem se dověděl všechno, například že o heslu „Pravda vítězí“ už kázali někteří kněží před Husem. A on je vyjmenoval, on byl historik, to já nejsem, já už bych si nevzpomněl. A on ukázal, jak to heslo, vůbec kde se vzalo, to heslo že má vlastně původ neevropský, mimoevropský, že to je heslo původně ze Starého zákona, že ve Starém zákoně je místo, kde se ukazuje, že pravda je... je tam nějaká asi historka o králi, který rozepsal nějakou soutěž o to, kdo řekne, co je na světě nejmocnější. A teď je tam to líčení, tak ať si to každý najde v tom Starém zákoně, pak se to opakuje, ještě pak znova. A tam v tom zákoně je jeden muž, který samozřejmě byl Žid, kdo jiný než Žid by mohl na

takovou věc přijít, že pravda je nejmocnější, že je sice pravda, že králové jsou mocní, a pravda je, že různé zbraně jsou mocné, ale nejmocnější že je pravda, protože ta vítězí navěky. Takže to je to nejstarší místo, které se opakuje. Najde se i v Novém zákoně, ocitované. A ten citovali s velkým potěšením otcové církevní, ještě starověcí a středověcí. Takže tam je spousta homilií, které se zabývaly tímto heslem. Čili to není čistě české; vlastně bylo by to možné najít u každého národa. Já to navrhoval, že prostě s tím přijdeme jako přínosem Evropě, aby si všichni ve svém národě, ve svých národních dějinách, aby se podívali na to, kde tam ti jejich vlastní mniši a kazatelé přednášeli o tom, že pravda je nejmocnější, a že by mohli na to taky navázat a že by to bylo ohromné na tom se sjednotit a začít na tom budovat novou Evropu.

Redaktor:

Ty vlastně máš také, vyšlo to poměrně nedávno, taková brožura to je, Češi a Evropa. Jak si stojíme v Evropě? Jsme malým národem, jak se vždycky říká, že jsme malým národem, teď ještě po rozdělení Československa menším jakoby, ale jsme malým národem, nebo?

Ladislav Hejdlánek:

Tedy co do velikosti samozřejmě patříme mezi ty menší. Ale víme o jiných menších nebo stejně malých, které mají velký význam. Čili ten význam se neměří tím, kolik nás je. Rusů je moc, a pravdu nemají. (smích) To je těžké. Číňanů je ještě víc, a taky pravdu nemají. To je prostě... já si myslím, že náš národ má jistý význam. A já tady ocituji jedno – když jsem poprvé přišel na filosofickou fakultu, abych těm stávkujícím studentům přednášel, co si myslím o tom, co se děje, chtěli něco o tom, a jeden se přihlásil, kladli mně otázky, a jeden se přihlásil a říkal, co si myslím, jestli to mělo smysl, že jsme se ubránili poněmčení, a jestli by nebylo lepší, kdybychom se stali Němci. A já jsem dělal, že jsem se zamyslel, pustil jsem si to chvíli hlavou a řekl jsem: „Víte, já myslím, že jeden důvod vážný, proč máme zachovat češství a českou tradici, je, aby někdo žil, kdo bude mluvit česky. Ten jazyk za to stojí.“ Bylo to pod okamžitým dojmem, že jsme krátce předtím hovořili o tom, jak nedůstojně mluvíme, jak nemáme dost smysl pro to, že jazyk je cenná věc, že stojí za rozmyšlení, než žvanit jenom. Že musíme rozvážit, co říkáme. Takže tohle mě napadlo, jako že zachovat tu českou řeč je důležité. Protože víte, my třeba máme tu pravdu v češtině v tolika slovech, nejenom že „pravý“, „doprava“, „správný“, „pravidlo“, „poprávu“, „správný“ a „nesprávný“, a teď si nevzpomenou další, my máme to slovo „spravovati se něčím“, „spravedlivě uvažovati“, „právo“, to bych býval zapomněl, to všechno máme spojeno s tím slovem „pravda“. To jinde nemají. *Veritas*, tam žádné spojení není. A ani evropské: Němci – „Wahrheit“. „Wahr“ je „opravdový“. To je něco takového, ale je to jenom kousek toho, co my tam máme. Takže v té češtině, i v tom jazyce máme jakousi úlohu udržet ten jazyk co možná čistý, nemařit ho takovými pokusy jako zrušit ypsilon a ióta, nebo zrušit psaní „demokracie“ jako „g“, nebo „filozofie“ jako „z“. Prostě to je negramotnost. To je hanba českého člověka, který je nakloněn si takhle zjednodušovat a zparchantět svůj vlastní domácí jazyk.

Redaktor:

Před chvílí jsi mluvil o tom, jak tě pozvali studenti stávkující v podstatě před 30 lety. Jak vidíš Českou republiku po těch 30 letech? Dosáhli jsme něčeho? Je to dobré? Aspoň něco? Samozřejmě nikdy to není dobré. A co ty vidíš jako pozitivní nebo negativní, nebo jak bys to zhodnotil?

Ladislav Hejdlánek:

Třeba pozitivního je spousta – to, že lidé můžou cestovat, lidé můžou nakupovat věci, které nikdy nebyly. Ta otevřenost je vlastně možná a jenom záleží na statečnosti lidí, aby jí neužili málo nebo špatně, nezneužili. Prostě a dobře, je spousta lidí, kteří ještě dneska se zaleknou, jako kdyby za nimi stál ten dráb neboli ten estébák. A teď se zas bojí něčeho, politického vývoje a tak dále. Víte, vlastně my jsme tak svobodní, jak jsme už dlouho nebyli. Já nevím, jestli vůbec někdy. Naše taková svoboda samozřejmě je vždycky zajištěna tím, že kdo má být svobodný, ten aby se naučil být svobodný. To jest, svoboda není něco, s čím se rodíme, nýbrž čemu se musíme naučit. A svoboda je

něco, co záleží na nás, co je závislé také na nás, jestli my se naučíme být svobodní i tam, kde najednou nám někdo začne hrozit, tak se nedat. To je ta svoboda. Svoboda není, že můžu jet do ciziny a nikdo mi to nezakáže, ale zakáže mi zas něco jiného. Svoboda je, že já si prosadím to, co považuji za správné. Svoboda je oprávněná a pravá jedině tam, kde jde pravdě po kožichu, pravdě po žíních, pravdě po srsti, ne proti srsti, kde svoboda musí být po srsti té pravdě, za kterou taky musí někdo ručit. Vždycky pravda zvítězí jenom, když se přihlásí, říkal Rádl, když se přihlásí člověk, který bude bojovat v jejím jménu.

Redaktor:

Náš rozhovor se chýlí ke konci. Teď máš několik minut, nemusí to být dlouhé, záleží na tobě, jak to vyjádříš – jak vidíš coby filosof teď naše možnosti, ať už České republiky, nebo Čechů, nebo vůbec tohoto světa do budoucnosti? Máme nějakou naději? Jsi věřící člověk, tam by člověk měl mít tu naději vždycky, ať už se děje, co se děje. Jak toto vidíš?

Ladislav Hejdiánek:

Ano. Tady je nutno také uznat, že natolik jsme příliš malí, než abychom tohle mohli sami rozhodnout. My potřebujeme někoho, o koho se opřít. Já jsem byl přesvědčen, že je naprosto správný krok, že jsme vstoupili do NATO, a bohužel tato jistota je poněkud otřesena tím, co dělá americký prezident. Ale vezmi čert NATO. I kdyby Amerika z toho vystoupila, tak jsem pro to v NATO zůstat a jaksi chránit ho námi samými, a to znamená, musejí se k tomu přihlásit tedy ty největší země, největší národy. Je otázka, jestli je to národ, protože Němci nejsou národ, to jsou kmeny. Prostě jestli se za to vezmou Francouzi, jestli se za to vezmou Němci. Jak to vypadá, tak Angličané se od toho nějak odsouvají. Vypadá to špatně. Jediná naše naděje je, že euro zůstane zachováno, tedy euro nejen jako platidlo – my ho ještě nemáme, snad ho nakonec taky budeme mít –, ale že Evropa, spojená Evropa, že spojené státy evropské budou zachovány, že budou posíleny, že budou posilovány i její obranyschopnosti a že my se o ně budeme moct opřít a pomoci jim také, aby se zas opíraly o nás. A holt když to půjde bez Ameriky, tak musíme se tomu podrobit. Ale bez té Evropy my spadneme zpátky do Ruska, nebo teď do Číny, my spadneme někam, kde jsme nechtěli být a kde nechceme být. Všechno záleží na světových událostech. Tam se dějí ty podstatné věci. Do toho my zasáhnout nemůžeme. Ale pokud jde o to strategicky rozhodnout, tak samozřejmě Evropa, spojená Evropa, spolupráce, co nejužší spolupráce a hlavně osobní kontakty s Francouzi, Němci, ale i Angličany, i když nám dělají vrásky a všem dalším. Vždyť jsou takové krásné země jako Nizozemí, jako Belgie. A co ten sever nádherný, prostě sever, který se stal jako poslední křesťanským? Prostě ta Evropa... musíme tu Evropu vzít vážně a musíme pochopit, co to Evropa je. Evropa není nic, co by se dalo oddělit od křesťanství. Prostě Evropa vždycky byla spjata s křesťanstvím, ať už pozitivně nebo negativně. A my to musíme vzít na vědomí. To je naše minulost. A stejně jako je minulost křesťanů, jsou Židé. Těch se taky nikdy nezabývá. A taky jsme to rozhodli takhle schválně, naši předkové tedy rozhodli, že z písemnictví starých Židů Starý zákon jsme převzali do svého písemnictví posvátného, že to všechno s tím zcivilňováním a s odnáboženštěním a tak dál, tedy musíme to nějak pochopit, musíme to vzít pozitivně, ale ne tak, abychom to chápali jako proti křesťanství. Ne. My musíme pochopit, že vlastně ten ateismus je křesťanského původu a v podstatě židovského původu. Já jsem se pokoušel mnoha články toto zdůraznit. Nemá to velký úspěch, nevím, jestli to bude mít úspěch, ale je to po mém soudu nezbytné, máme-li pochopit, co to je Evropa.

Redaktor:

V této chvíli ti, Láďo, děkuji za rozhovor.

Ladislav Hejdiánek:

Rád, rád. A děkuji za to, že ses ptal.